

Cas Banierink
and his nihilistic self serving journey through both language and art

I - Simeon en de idee

De deuren van perceptie waren niet zo makkelijk te openen als dat William Blake het had doen lijken. Dat was een teleurstelling. Cas wilde namelijk koste wat het kost tot een kern komen. Niet zo zeer DE kern maar eentje die hem zijn leven lang had bezig gehouden maar hem immer wist te ontsnappen. Hij had met dit doel voor ogen de hulp ingeroepen van zijn beste (denkbeeldige) vriend: Simeon de tovenaars. Aangezien deze geest verschijning over alle middelen zou beschikken die eventueel nodig zijn voor een exploratie van woord en kunst door de eeuwen heen leek Simeon de 'persoon' bij uitstek om hem te helpen met zijn onderzoek. Of dit Cas de antwoorden zal verschaffen waar hij naar zocht was bij lange na nog niet duidelijk. Welke vraag hij beantwoord wilde krijgen was überhaupt nog een mysterie op zich. Ging het hem om een historische kijk op taal in de kunst, of was het meer voor het gebruiken daarvan in zijn eigen werk. Cas heeft absoluut vaak geprobeerd die combinatie van begrippen met succes in zijn werk te implementeren. Het woord 'succes' bleek bij nadere beschouwing echter steeds te ontbreken. Was dit simpelweg zijn onvermogen? Er zijn namelijk weldegelijk kunstenaars geweest die het voor elkaar hebben gekregen. Waarom lukte het hem dan niet. Waren en wellicht nog meer vereisten zoals een natuurlijke evolutie van datgene door de tijd heen en een progressie die enkel mogelijk was door de successie van mensen met hetzelfde doel. Dat leek hem waarschijnlijk. Ook vroeg Cas zich af waarom hij deze twee manieren van communicatie zo graag wilde samen zien. Is een focus op een van de twee niet genoeg. Lag het misschien aan de generatie waarin hij opgroeide, een van oppervlakkige veelheid en zeker niet waarachtige diepgang.

Zonder zich te lang op zijn eigen beweegredenen scheel te kijken liet hij zich leiden door Simeon. Cas sliep bovendien uitermate slecht de laatste tijd en beschikte niet langer over de energie nodig om zijn doel en motivatie te bevragen. Het was een fijn gevoel om eens door een alwetend wezen aan de hand genomen te worden.

Simeon nam hem mee naar de oude Grieken. Om precies te zijn de oude Griekse filosofen en om nog preciezer te zijn, de vader en zoon van het denken in onze huidige beschaving, Plato. Simeon en Cas voegden zich tussen de vele volgers van deze eigenaardige man. Een stoet van leerlingen volgde hem op de voet maar Cas en Simeon werden door niemand waargenomen en mengde zich zonder problemen in de groep.

"Voor iemand die bekend staat om zijn denken praat hij vrij veel" merkte Cas op. Simeon negeerde hem en gebaarde hem te luisteren.

"Forms (ideas) and not the material world known to us through simulation, possesses the highest and most fundamental kind of reality. These forms are the only true objects of study that can provide us with genuine knowledge."

Dit concept was Cas sinds lange tijd mee bekend en ook al begreep hij het belang van deze statement, hoe dit in relatie stond tot zijn vraag over taal en kunst was hem grotendeels onduidelijk. "Dit is conceptuele kunst" legde Simeon verder uit.

"Toegegeven het is filosofie. Maar het is niet niks als je de essentie van een beweging kan terugbrengen tot zo een wezenlijk idee. In dit geval schopte Plato tegen het idee van een subjectieve realiteit, constateerde dat het bullshit was en bedacht het idee van vormen of het idee van het idee."

Cas maakte Simeon duidelijk dat hij begreep wat er gezegd werd maar dat er te veel tijd zat tussen de wereld van Plato en de ideeën die daaruit voortkwamen en de toepassing in de wereld van nu. Simeon knikt en pakt hem aan de hand, op weg naar de volgende stap in dit proces.

Ze komen aan in een opvallend niet rommelig atelier. Het doet eerder aan als een woonkamer dan een werkplek. Ook al staan er hier en daar wat sculptuur concepten het doet Cas aan meer als een plek van denken dan doen. Bij nadere inspectie herkent Hij het werk en de man er achter. In een hoek staat een kruk met daarop een fietswiel bevestigd.

"Wat is de context hiervoor" vraagt Cas aan Simeon. "Ik snap wederom het belang maar niet zozeer de connectie met mijn probleemstelling."

"Is dat niet duidelijk?" Vraagt Simeon, maar nog voordat Cas kan antwoorden gaat hij al verder. Het was een retorische vraag.

"Ik zie het op deze manier, op een dag dronk Duchamp zich naar de kloten van absinthe, hallucineerde de geest van Plato en bedacht 'readymades' een fysieke extensie van Plato's originele denkwerk.

Het geluid dat Cas vervolgens voortbracht kan alleen beschreven worden als een zucht, gaap, en eureka moment tegelijk. Maar het klonk als: uuuhhh.

"Uiteraard ging het niet precies op die manier maar je snap waar ik heen wil. Hetzelfde denkproces vond plaats bij Duchamp als bij Plato. Je zou zelfs het woord realiteit door kunst kunnen vervangen en je ziet hoe het een voortkomt uit het ander."

Voordat Cas kan reageren zijn hij en Simeon al niet meer in het grijze atelier maar dit keer een museum. Het is er doodstil. De muren zijn wit en de vloer is bruin. Ze staan voor het werk van Kosuth, genaamd 'One and three chairs'. Eén man staat op een afstand naar hetzelfde werk te kijken. Hij is uiterst geconcentreerd maar op zijn gezicht

is een zekere walging of ontevredenheid te herkennen. Een gezichtsuitdrukking die, zou Cas over de mogelijkheid beschikken zichzelf te kunnen observeren, hem zeer herkenbaar zou overkomen.

Ze zien alle drie een foto van een stoel, een stoel en een tekstuele beschrijving van een stoel, echter gepresenteerd als één werk. De idee, het object en een tweedimensionale representatie is wat ze voor zich hebben. Net als bij Plato heeft Cas de indruk dat het hier gaat om het idee van een idee. De presentatie echter werkt te veel nog naar het concept van kunst toe. Kunst met een grote K welteverstaan. En dat zou volgens Cas van geen enkele kunstenaar het streven moeten zijn. Na een lange tijd stilte waarin de drie mannen het werk voor hun in zich opnemen spreekt plotseling de man die van een afstand stond te observeren: "Being an artist now, means to question the nature of art. If one is questioning the nature of painting, one cannot be questioning the nature of art . . . That's because the word 'art' is general and the word 'painting' is specific. Painting is a kind of art. If you make paintings you are already accepting (not questioning) the nature of art."

Nog enkele momenten daarna observeren de drie mannen in stilte. Cas denkt na over wat de man zojuist vertelde en komt tot geen conclusie. Plotseling verdwijnt het werk voor hun ogen samen met de man, blijkbaar Kosuth zelf. Een ander werk komt er voor in de plaats. Eentje van dezelfde kunstenaar maar dan een jaar later. Ze zien een zwart vlak met daarin witte tekst. De tekst is de woordenboek definitie van het woord idee wat tevens de naam van het werk is, 'idee'.

Simeon legt uit: "Kosuth nam het platonische idee van het idee en maakte een werk genaamd idee dat een uitvoering was van een idee over de natuur van idee."

"Oke..." antwoorde Cas lichtelijk verbijsterd. "Maar hoe kan je verder gaan vanaf zo een punt. Er is niet bepaald een volgende stap mogelijk."

"En waarom is dat nodig? Ik zie dat niet als een probleem maar een uitkomst. Plato is hiermee begonnen, Duchamp gaf het vorm en Kosuth verwijderde de vorm en maakte het heel, hem de vrijheid verschaffend om taal te gebruiken zoals hij dat acht. Als persoonlijk of politiek middel tot artistieke ontdekking.

Cas had een lelijke frons op zijn gezicht terwijl hij deze informatie probeerde te plaatsen. En kwam uiteindelijk met de vraag "en hoe nu verder dan als dat al het einde van dit proces was."

"Het kan verder op om het even wat voor een manier. Een einde is geen restrictie maar een bevrijding. Een weg naar een nieuw begin."

Daar kon Cas moeilijk iets tegenin brengen. Zijn zoektocht was echter ver van voorbij.

II - Cas en vertrouwen in taal

De affiniteit die tegenwoordig aanwezig is tussen Cas en taal is niet iets dat heeft

bestaan sinds hij de eerste keer de wereld huilend begroette. In tegen deel, zijn eerste ervaringen met woord en taal zijn eerder van een negatieve aard. Die van, langer op school moeten blijven om hulp te krijgen met lezen. Terwijl zijn klasgenootjes al thuis waren met een toffe kleurplaat of nog op het schoolplein lagen te knikkeren, zat Cas binnen, in hetzelfde grijze gebouw waar hij al heel die dag zat, elke donderdag middag. Wat hem wellicht het meest frustreerde was dat hij de knikkerende kinderen door de grote ruit heen kon zien. Alsof het het schoolbestuur een goed idee leek de kids met een leesachterstand van 3 groepen met hun neus op de feiten (oftewel hun onvermogen) te drukken. Tot op de dag van vandaag kon hij zich deze groep linguïstische mislukkelingen goed herrineren. Mede doordat dit dezelfde klasgenoten waren waar hij tevens bijles mee had in rekenen, topografie en begrijpend lezen (een wezelijk andere vorm van taal dan niet-begrijpend lezen.) Feit was dat Cas het belang van taal toen ter tijd niet in kon zien omdat zijn gebruik hiervan in het dagelijks leven minimaal was. Hij praatte niet graag. Niet met zijn ouders of broer of zus en zeker niet met klasgenoten of leraren. Het liefste staaarde hij de ganse dag uit de grote ruit, naar de wereld die op dat moment voor hem onbeschikbaar was.

Pas na de openbare basisschool begon hij plezier te hebben in het gebruik van taal. En dan nog steeds met uitzondering van persoonlijk interactieve communicatie. Hij kwam er achter dat een boek MOETEN lezen voor een wezenlijk andere instelling zorgde dan een boek WILLEN lezen. Voordat deze openbaring zich aan hem voordeed las hij wel de strips van zijn vader. Maar toen lag de nadruk nog op de visuele aspecten daarvan. Waneer hij bijvoorbeeld zag dat een tekstwolk meerdere zinnen bevatte, sloeg hij deze gewoonweg over en richtte zijn beperkte aandacht op het plaatje. En tot dan toe was dat voldoende geweest. Nu echter, op de middelbare school kwam een ander aspect van de samenleving op de voorgrond die de weg opende naar filosofie, psychologie en sociologie, namelijk individualiteit. De behoefte uniek te zijn kreeg zo een groot belang toegekent dat het meer dan wat ook anders lijde naar een wil tot ontdekking. Zelfs zo dat het zorgde voor een stap buiten de zone van comfort. Cas begon met lezen in eerste instantie om slim te lijken. Maar ook slimmer te worden. Kennis kwam immers voort uit taal, was hem altijd geleerd. En mogelijk had hij ook wat te bewijzen nadat men hem vanaf groep 1 als een zwakbegaafde dromer had bestempeld. Dit was een tijd waarin hij boeken las van Stephen King, daarvan genoot, maar deze al vrij snel opzij schuifde om plaats te maken voor Erich Fromm, Nietzsche, Jung en belachelijk genoeg zelfs Kafka.

Door zijn eigen voorkeur tot observatie ging hij er vanuit dat deze ook bij anderen aanwezig was en dat het men zou opvallen als een zestienjarig jochie in de trein, aldus sprak zarathoestra, aan het lezen was. Wat hij toen nog niet doorhad was dat anderen niet zo een groote waarde hechten aan observatie als hij dat deed en het men geen ruk kon schelen welk boek een jonge jongen zich doorheen wist te ploeteren. En ploeteren was het absoluut. Ook al begreep hij de individuele woorden en soms zelfs de zinnen die ze vormden, een werkelijk begrip van de materie bleef achterwege. Doorgaans was

Cas drukker bezig te zorgen dat de kaft en titel goed zichtbaar waren, dat hij niet van af het begin zat te lezen en de spieren in zijn gezicht waren ontspannen zodat een frons van verwarring over de materie niet zichtbaar was.

Ondanks al deze groot doenerij, opende het wel degelijk deuren voor hem. Cas begon zich af te vragen wat het belang van taal is voor onze maatschappij. Hoe we deze gebruiken om ons als individu neer te zetten. Hoe kennis ermee kan worden overgedragen. Of juist hoe men de burger ermee doel houdt (denk bijvoorbeeld aan de bijbel.) Hij begon ook te twifelen aan de manier waarop hijzelf taal utiliseert om intelligent over te komen of een mening vorm te geven.

Deels als experiment, deels als protest tegen oppervlakkig taalgebruik had hij zich ooit voorgenomen twee weken niet te praten. Wel mocht hij korte notities opschrijven om alsnog enige communicatie mogelijk te maken. Nou praatte Cas sowieso niet al te graag dus zo een groot verschil leverde het niet op. Tot zijn verbazing is het in die twee weken bijvoorbeeld geen enkele leraar opgevallen dat hij geen woord zei. Wanneer je een identiteit cultiveert met een bepaald verwachtingspatroon is het doorbreken daarvan niet altijd even opzienbarend. Het viel leraren niet op, vrienden werden er enkel door geïrriteerd en liefde interesses zagen hem nog minder dan anders als een volwaardige persoon. Voor Cas zelf echter had het behoorlijke repercussies. Hij werd geconfronteerd met het belang van spreek taal. De moeite die het kost anderen iets duidelijk te maken. En zorgde uiteindelijk voor weer een verschuiving in zijn haat/liefde verhouding met taal.

"Wat was dat in Gods naam?!" Vraagt Cas aan Simeon verbaasd en lichtelijk geërgerd.

"Dat was een na-synchronisatie over het begin van je leven. De impact van taal in je jeugd als ik het goed begrijp"

Nu nog meer geïrriteerd: "jah, dat snap ik, Simeon. Wat ik niet begrijp is waarom ik dat alles kon horen."

Simeon kijkt naar Cas alsof hij zojuist vroeg waarom de lucht blauw is, en antwoord dan: "kijk om je heen, dit is niet langer de planeet waar je geboren bent, dit is een soort van tussen laag die me toelaat de informatie te bezoeken die je nodig hebt. Ik dacht dat dit is wat je nodig hebt. En als de vertelling je verward kan ik die uitzetten."

"Heel graag" reageert Cas terwijl hij om zich heen kijkt om hen ergens in het universum te kunnen plaatsen. Hij en Simeon staan nog steeds in de ruimte waar ze eerder naar het werk van Kosuth aan het kijken waren maar nu hij zijn omgeving goed in zich opneemt valt hem wat raars op. Overal zijn kieren waar een helder groen licht doorheen komt. Elke hoek in de ruimte waar twee vlakken bij elkaar komen is geen echte hoek omdat het snijpunt niet aanwezig is. In plaats daarvan kan hij door deze kieren heen kijken en ziet daarachter, niets, oneindigheid. Even wil Cas zijn vinger door een van deze kieren steken om te voelen hoe het daar buiten is, maar weet deze nijging te onderdrukken. Simeon doorbreekt de stilte nadat hij met zichtbaar vermaak naar Cas aan het kijken was, "wat had je verwacht toen je door een tovenaars aan de

hand werd genomen? Het lijkt mij een gegeven dat er rare dingen gebeuren. Als je wilt begrijpen hoe het werkt moet je je een rubiks cube voorstellen. Elk plateau van elk draaiend blokje is een wereld, soms een universum, een bepaalde tijd, een persoon, een idee, informatie. Om jou de informatie te tonen die je nodig hebt voor je onderzoek draai ik deze plateaus totdat ze een juiste verbinding vormen in het tijd-ruimte continuüm. Je zou echter kunnen zeggen dat de rubiks cube oud is en de blokken niet altijd goed op elkaar aansluiten. Dat is wat je ziet. Maar als je het niet erg vind zou ik graag doorgaan met deze tijd reis, ik heb namelijk nog andere dingen te doen."

Met een bek vol tanden staat Cas te luisteren en knikt maar van 'ja' na het hele verhaal van Simeon. Hij had inderdaad niets anders moeten verwachten, hij hoopte enkel dat dit alles niet tevergeefs zal zijn en hij daadwerkelijk verder komt in de kwestie van taal en kunst. Simeon rijkt zonder verder nog iets te zeggen zijn hand uit en Cas pakt deze vast. Voordat ook maar een gedachte zijn hoofd kan penetreren staan ze in een stoffige slaapkamer in, wat gebaseerd op het weer buiten, alleen Engeland kan zijn. In een bed licht een klein grappig uitzierend mannetje met een kalend hoofd hevig heen en weer te schudden en onverstaanbare woorden te mompelen. "Dit is William Blake, Cas, momenteel een van zijn visioenen aan het ondergaan." Cas zijn aandacht is echter al niet meer op de man gericht maar op de vele gedichten en tekeningen, wild verspreid door de kamer heen. Veel van de werken zijn een combinatie van schrift en schildering, prachtig in kalligrafie genoteerde teksten (veelal over God) met bijbehorende mythische wezens en verschijningen, allen van een enigszins duistere aard. Sinds lange tijd had Cas een enorm respect voor deze man aan de hand van het werk dat hij van hem heeft gezien. "Oke dit is best cool" fluisterd Cas tegen Simeon om de onrustig slapende man niet wakker te maken, "is dit wat je me wilde laten zien, een van de eerste succesvolle combinaties van taal en kunst?"

Simeon glimlacht en antwoordt: "ow, William Blake was zeker niet de eerste die dit deed. De oude grieken waren reeds bezig met deze vorm van kunst. Zo heeft Simmias van Rhodes een gedicht geschreven over een oorlogs bijl in de vorm van een bijl. Een behoorlijk letterlijke interpretatie maar voor die tijd baan brekend. Nee, wat ik je wil laten zien is dat bij beide heren het kunst betreft dat tekst bevat die onderhevig (misschien zelfs ondergeschikt) is aan het beeld, en in William Blake's geval, God. De tekst dient niet als subject maar ter verduidelijking van het object. Een wezenlijk andere vorm dan die waar we tegenwoordig mee bekend zijn en waar jij naar op zoek bent. Denk maar eens terug aan je jeugd, de boeken die je las om slim te lijken, het ging je enkel een klein beetje om de inhoud, belangerijkste was dat de titel goed zichtbaar was en daar enige vorm van intelligentie uit was af te lijden, nietwaar?"

Simeon stopt met praten terwijl hij in zijn hoofd iets schijnt te overwegen. Dan gaat hij verder: "oke, pak mijn hand, ik weet hoe ik dit punt duidelijker kan maken nog in de twintigste eeuw." Zonder aarzelen pakt Cas zijn hand. Maar achter in zijn hoofd met behulp van zijn onderbewuste, begint een bepaald idee vorm te krijgen. Een idee die waarachtige proporties zou kunnen bereiken. De vraag is of Cas dit toelaat.

III - Simeon en beginnen bij het begin

In het zuid Franse Céret in 1911 komen Cas en Simeon aan bij een land huis dat letterlijk avant-garde lijkt te schreeuwen, los van het feit dat het een prachtige plek is en een prachtige villa. Simeon herkent de afkeur op het gezicht van Cas en zegt hem bij voorbaat het exclusieve karakter van de plek te negeren. Voor zover als hem dat lukt probeert Cas dit, maar niet zonder enige moeite. Velden vol met boterbloemen, mosterd planten in bloei en uiteraard het iconische lavendel spreiden zich uit naar alle kanten van de horizon. Op een terras onder een meters hoge sequoia ziet Cas een verlaten schildersezal. Hij en Simeon lopen op hun gemak door de tuin naar de ezel om het doek beter te kunnen bekijken. Nog voordat ze er zijn aangekomen herkent Cas het werk. "Oke, cubisten?" Waarop Simeon antwoord: "niet zomaar cubisten, Picasso en Braque. De cubisten." Ook al is het onmogelijk te zeggen van wie van de twee het doek afkomstig is aangezien er nog geen handtekening onder is vermeld, simeon maakt cas duidelijk dat het in dit geval er niet toe doet wie de eigenlijke kunstenaar is, Barque of Picasso. Tussen deze twee was inmiddels een bijna zichtbare mentale verbinding ontstaan die het mogelijk maakte dat ze individueel van elkaar een zelfde idee naar een hoger niveau wisten te tillen, zonder elkaar daarbij in de weg te zitten. Een toch behoorlijk unieke band onder kunstenaars die doorgaans te druk zijn hun eigen idee tot een zekere hoogte te verheffen. Hier was er eerder sprake van een algemeen goed, enkel gedeeld en begrepen tussen deze twee heren.

Cas is niet langer het schilderij aan het bestuderen maar is in het hoge gras gaan liggen, zijn ogen op een kiertje om het felle zonlicht te kunnen waarnemen zonder direct verblind te zijn door de intensiteit ervan. Een beetje zoals hij deze (tijd)reis ervaart, bedenkt hij zich. Een zekere angst besluipt hem dat al deze kennis en wetenschap over al deze geweldige kunstenaars hem nog wel eens op een negatieve manier zouden kunnen beïnvloeden. Wat als hij aan het einde van deze reis geen zicht meer heeft op zijn eigen doel, of deze hem gaande weg vreemd is geworden. Na in de aanwezigheid te zijn geweest van grootheden als Plato, Duchamp, Picasso, is er werkelijk nog wel wat over voor hem om te ontdekken. Zoals op een gegeven moment de 'moderne' wereld zich plotseling heeft moeten realiseren dat letterlijk de hele planeet in kaart was gebracht. Niet langer was het nodig om een vloot schepen de oceaan over te sturen om een idee te hebben van het onbekende. Er was geen onbekende meer. Het enige wat reste was een verduidelijking van het bestaande. "Saai" zei Cas hardop en schrikte vervolgens van zijn eigen stemgeluid. Hij keek om zich heen op zoek naar Simeon maar zag hem nergens. Hij besloot nog even te blijven liggen terwijl de zon langzaam achter de horizon verdween. Misschien is het belangrijk de hoop daadwerkelijk iets bij te kunnen dragen aan post-moderne kunst te laten varen, bedacht hij bij zichzelf. Nooit was hij echt iemand geweest die zo hoog mogelijk probeert te schieten om een openbaring te bewerkstelligen, zoals Plato, Picasso of Duchamp dat deden. Nee, Cas was meer van de garandering dat er een minimale verschuiving plaats vond met gebruik van minimale middelen door eerder op oog hoogte te schieten dan voor de

sterren. Dit hele gebeuren met taal en kunst was in feite de eerste keer in zijn 'carrière' dat hij het idee had tot meer in staat te zijn. Dat het mogelijk was boven zijn agressieve middelmatigheid uit te stijgen. Om iets te ontdekken wat tot dan toe niemand voor mogelijk had gehouden. Ook al was hij nog mijlen ver van dat eindpunt verwijderd, toen hij begon aan deze reis had hij oprecht deze hoop en daadkracht. Nu was die overtuiging alweer in waarschijnlijkheid afgenomen. Waarom was hij altijd zo snel het veld uit geslagen, als er weinig kans was op een resultaat met kosmische repercussies. In plaats van nog dieper af te dalen in de put van onconstructief denken, stond hij op om zich weer bij Simeon te melden. Die zag hij echter nergens, voor zover zicht mogelijk was nu de zon zijn plek aan de maan had afgestaan. Wel brande er licht in het landhuis. Van binnen zag het pand er nog indrukwekkender uit dan van buiten. Een ingelegde vloer met eiken en kers, ornamenten zover het oog kan zien en een trap leuning die de functie van de trap ondergeschikt maakte aan de esthetische kwaliteit van de leuning. De geur van een open haard deed Cas zijn destructieve gedachten stroom even vergeten en hij liet zich lijden door het aroma van brandend maar nog vochtig hout. Na vijf minuten dwalen komt hij aan in de kamer met de open haard. Simeon staat in de deur opening de twee overduidelijk beschonken kunstenaars te observeren. Cas gaat naast hem staan en zonder iets tegen elkaar te zeggen zien ze hoe de mannen in een heftige discussie verwickeld zijn. Cas spreekt geen Frans dus de inhoud van het gesprek gaat aan hem voorbij, wel voelt hij dat het gaat om de toekomst van de schilderkunst en de rol die de twee heren daarin speelden en zullen spelen. Als Braque een derde fles wijn opent en Picasso een paar extra blokken hout op het vuur gooit begint Simeon te spreken. "Op hetzelfde moment zijn beide letters en woorden gaan gebruiken in hun kunst. En ook al waren ze niet de enige, ietwat later maakte bijvoorbeeld ook Gris van de zelfde idee gebruik, wel waren ze de eersten die materiaal op deze manier wisten te gebruiken en combineren in het maken van collage of de schilderkunst. Toch gebruikten ook zij taal op een andere manier dan waar we tegenwoordig bekend mee zijn. De tekst in hun werk bevatte nog steeds geen boodschap. Het was daar omdat het kranten materiaal dat gebruikt werd nou eenmaal tekst bevatte. Het werd dan ook met een nadruk op beeldende kwaliteit gebruikt in combinatie met traditionele schilderkunst. Echter daardoor niet minder baanbrekend dan andere, toekomstige doorbraken van dezelfde kunstenaars. Bovendien opende dit de deur voor andere stromingen om taal in letterlijke zin te gebruiken, zij het op een totaal andere manier en met minder nadruk op klassieke manieren van expressie. Weet je waar ik het over heb?"

Cas had wel degenlijk een idee waar Simeon naar toe wilde maar nog voordat hij kon antwoorden had Simeon dat op zichzelf genomen. Hij ging verder: "de dadaïsten gebruikten tekst en taal bijna als regel in hun werk. De collages, manifesten, voordrachten en om het even wat voor een vorm het werk aannam bevatte voor een groot gedeelte tekst die voor het eerst een kwaliteit in zich had die belangrijker was dan het beeldend vermogen. Bovendien waren ze de eerste beweging ooit die hun eigen naam, dada, actief wisten te integreren in het werk zelf. Los van het feit dat dit de eerste beweging was waarbij die stap enige logica bevatte, was dit daardoor niet minder

revolutionair. De hele stroming is in feite een herinnering aan een tijd waarin kunst nog serieus werd genomen en een wezenlijk culturele waarde vertegenwoordigde. Iets wat de dadaïsten uiteraard probeerde te ontcrachten. Neem bijvoorbeeld dit werk." Waarop Simeon in een van de zakken van zijn lange jas graait en daar een opgerolde collage uit haalt. Hij rolt het werk uit en laat het Cas zien. De titel van het werk en de kunstenaar die het maakte staan beide prominent op het werk vermeld: L'oeil cacodylate door Francis Picabia. Het doet Cas denken aan een kladblok dat in een kantoorwinkel bij de pennen ligt opengeslagen zodat je deze kan testen. Een uiteindelijke wirwar van onzin en namen allen in een ander handschrift. Het heeft daardoor een uitermate geknutselde uitstraling die word bijgestaan door de toevoeging van een paar uitgeknipte portretten en de tekening van een enkel oog. Simeon legt uit, "De taal hier functioneert voor het eerst niet als enkel decoratie. De portretten en het oog zijn eigenlijk de enige puur visuele elementen in het werk. Duidelijk is dat de rest van de visuele kracht voortkomt uit de tekst. In dit geval de namen en handtekeningen van muzikanten, schrijvers en kunstenaars die aanwezig zijn geweest in de studio van Picabia.

Ook is het een van de eerste werken die de handtekening van de kunstenaar een uniciteit toedraagt. Een die je vandaag de dag terug ziet in onder andere graffiti. Bovendien is het werk overgoten met een flinke portie absurditeit waar dada bekend om stond. Dit gaat al meer richting de kant waar jij heen wilde nietwaar?"

Een hevige discussie was gaande tussen Braque en Picasso die Cas afleidde. Voor zover zijn gebrekkig Frans dat toeliet begreep hij dat het ging om de arrogantie van galerieën. Het zou echter ook kunnen gaan over de verraderlijkheid van vrouwen. Dat laatste had hij ook het een en ander over te melden maar hij realiseerde zich dat de mannen hem niet konden horen of zien. Met enige weerstand richtte hij zich weer tot Simeon en gaf antwoord op zijn vraag. Soort van. "Ja, dat werk van Picabia begint er op te lijken. Maar eerlijk gezegd zit ik ergens anders mee. Ik weet nog steeds niet hoe dit alles mij gaat helpen. Hoe helpt het mij?!" Er verschijnt een grimas op het gezicht van Simeon terwijl hij luistert naar de frustratie van Cas. Hij blijft stil terwijl hij hem even uit laat razen, en verteld dan verder in zijn eeuwig monotone stemgeluid. "Luister, ik begrijp dat je geen einde in zicht ziet en het enige dat je wil een simpel toepasbaar concept is die beide, taal en kunst combineren tot een baanbrekend geheel. Ik wil echter dat je je voorbereid op de mogelijkheid dat zo een concept niet bestaat." Cas onderbreekt hem en voelt zich ogenschijnlijk bedrogen: "ah kom op! Waarom doen we dit als ik er uiteindelijk geen nieuw werk mee kan maken. Wat heb ik aan een les in geschiedenis als ik er vervolgens geen openbaring uit kan halen, als het net zo ontoepasbaar blijft dan dat het was."

"Ik zeg niet dat het niet mogelijk is, Cas, ik zeg dat het je misschien tegenvalt hoe bruikbaar deze informatie is in directe zin. Een eventuele openbaring zal niet in je schoot komen vallen maar zul jij toch enige moeite voor moeten doen. Ik probeer je enkel bewust te maken van een proces dat al langer gaande is, zonder dat jij daar ook

maar iets mee te maken hebt. Banen worden gebroken, openbaringen ervaren en even later weer aan de kant geschoven. Sommige realisaties zullen nooit iets veranderen. Niet elk idee heeft gevolgen voor de toekomst. En geen één individu zal de wereld veranderen. Als jij iets wilt doen of maken dat indruk maakt zul je je moeten realiseren dat je een onderdeel bent in een al bestaand proces. Je begint niet iets nieuws en zult daar ook in alle waarschijnlijkheid niet belanden. Maar, en er is een maar, dat doet er helemaal niets toe! Je kan als schakel in een ketting alsnog voldoening ervaren van een collectief succes. Wanneer jij uiteindelijk dat werk hebt gemaakt dat je zo graag wil, is dat geen eindpunt. Je bent dan niet klaar. Iemand anders gaat er misschien dieper op in of op een andere manier die je nooit voor mogelijk had gehouden. Dat is nou eenmaal hoe het gaat. Sommige mensen leven een leven lang zonder ooit enige waarachtigheid te ervaren. Dat betekent nog niet dat ze te verwaarlozen zijn. Misschien inspireren ze iemand anders of weerhouden anderen ervan dezelfde fout te begaan. Ook daarin is eer te behalen, voldoening, wat dan ook. Sorry dat ik hier zo op zit te hameren maar dit is een les die je als mens beter zo snel mogelijk kan leren, niet alleen als kunstenaar, als individu."

De enigszins denigrerende toon van Simeon stond Cas enorm tegen maar diep van binnen wist hij dat die gelijk had. Bovendien was Simeon een personage dat uit zijn eigen onderbewuste voortkwam en dus waarschijnlijk beter wist dan hijzelf waar Cas behoefte aan had. Blijkbaar was dat in dit geval een preek van een denkbeeldige tovenaer over individualiteit en de onwaarschijnlijkheid daarvan.

IV – Relevante poetische intermissie

What do you know about traveling between realities?

It's oke. I will explain.

At first it will be calm and still, like it was in the very beginning. And you would feel comfortable like in the very beginning. But after a while it will turn sharp and unpleasant, and you would not be able to see anything. Feel anything. Any notion of Losing yourself you might have is nothing compared to this.

Most realities are blinding. Hurtfull. And too bright for our eyes. Let alone traveling between them.

But when you have seen enough, like I did. When your entire being has been in so many places at once. You will notice a sea of knowledge and that you are a part of it. There are no longer values or principles. It all just is.

Concepts of real and unreal, of time and place will slowly melt away. Leaving nothing but space. And darkness.

But be warned, these concepts might never solidify again. You would be lost, blind and without sense.

Do you feel like that is worth it?

It is oke to be scared. I was too.

Grab my hand!

V - Cas en dromen in een droom

De ironie dat Cas zat af te dwalen in denken, binnen wat alleen een constructie van zijn eigen geest kan zijn, was niet aan hem verspilt. Hij kon echter de toch harde woorden van Simeon niet uit zijn hoofd zetten. Het deed hem denken aan zijn eeuwige besluiteloosheid. Het deed hem twifelen aan zijn motivatie om überhaupt nog dingen te maken. Wat is het nut van iets als het niets oplevert aan het eind. Cas wil net als elk ander mens grootsheid behalen met de minst mogelijke middelen zonder daarbij ook maar iets op te hoeven geven. Ergens was hij er misschien van uit gegaan dat dit hele gedoe hem een moment van waarachtheid zou bezorgen. Het eureka moment van Archimedes, in zijn blote lul, rennend door de straten van Syracuse. Dat is wat Cas wilde. Maar, zo realiseerde hij zich het moment dat de gedachte in hem opkwam, dat is misschien gewoon het verschil tussen wetenschap en kunst. Of religie en kunst, om het even. Wanneer er een ontdekking in de wetenschap wordt gedaan zullen mensen dat zien als een waarheid voor altijd. Een algemene wetenschap. In de kunst echter is dat al lang niet meer het geval, als het dat überhaupt ooit was. Nee, als iemand een waarachtig kunstwerk maakt, waar iedereen zich mee kan identificeren, die filosofie kwesties bevroegd en kunst zichzelf in een spiegel laat bekijken, dan is dat nooit voor eeuwig. Dat is dan een waarachtig kunstwerk voor nu, dit moment. Het is een stuk vluchtiger dan 'harde kennis'. Misschien was dat wat Simeon bedoelde met zijn opmerking over dat Cas zich beter op teleurstelling kon voorbereiden. Ook al zou hij aan het eind van dit alles die openbaring ervaren, de waarschijnlijkheid is groot dat er alsnog niemand anders op zit te wachten. Maar doet dat er echt iets toe vroeg Cas zich af. Volgens Simeon duidelijk niet. Volgens hem zijn er tig manieren succes te bereiken, waar succes staat voor een overdracht van informatie van een individu op het collectief waar hij onderdeel van is. De samenleving of hoe je het ook wilt noemen.

Terwijl Cas in gedachten verzonken was stonden hij en Simeon niet stil. Ze bezochten vele kunstenaars, hele stromingen, filosofen. Ze gingen terug in de tijd, dan weer vooruit en soms waren ze nergens. Het niets, de ruimte tussen de verschillende tijdlijnen in waar Simeon in alle rust kon vertellen over wat ze zojuist hadden gezien er ervaren. Cas was echter steeds maar half aanwezig. Hij hoorde wat Simeon hem uitlegde en probeerde het in de context te plaatsen van zijn eigen probleem. Dit lukte hem echter zelden. Het is niet gemakkelijk in gesprek met jezelf te zijn terwijl een schim van je onderbewuste je een andere les probeert te leren. Dit was ook Simeon opgevallen, maar het leek hem voor hen beide het meest productief als hij Cas niet zou onderbreken in zijn gedachtegang. Bovendien kreeg hij de grote lijn die Simeon

probeerde uit te zetten wel mee. Althans dat leek zo aangezien Cas wel geageerde op de vragen en opmerkingen, ook al was dat met maar 70% van zijn beschikbare aandacht. Zo bezochten ze Malevich, de abstract expressionisten, Sol LeWitt, Laurence Weiner, Kurt Schwitters, Fluxus en Yoko Ono, Warhol en Lichtenstein, Rauschenberg, Darboven en On Kawara niet in een specifieke volgorde. Over sommigen had Cas het een en ander te vertellen maar ook bij een enkeling bracht hij geen woord uit en luisterde enkel naar wat Simeon hem probeerde uit te leggen. Het was een vermoeiende reis voor beide en nog steeds compleet onduidelijk of het Cas uiteindelijk iets op zou leveren.

Cas kwam er achter dat men letterlijke taal is gaan gebruiken in de kunst als reactie op het abstract expressionisme. Dat weer een reactie was op Malevich en Rodchenko die de schilderkunst een aantal jaar eerder al door het hoofd hadden geschoten. Onder andere door het opzettelijk verwijderen van het onderwerp, en het werk een uiting van een idee lieten zijn. In essentie een vroege uitvinding van conceptuele kunst waarbij het idee als kunstwerk op de voorgrond kwam te staan. Iets dat in feite ook al eerder was gedaan door Duchamp maar nu met de focus op schilderkunst. Niet dat dat iets uitmaakte want al snel hierna begonnen de vastgestelde grenzen binnen de autonome kunst te vervangen en vervloeien. Waar eerder iedereen nagenoeg tevreden was in hun hokje, begonnen langzamerhand de individuele principes in elkaar over te gaan. Kennis en inspiratie word gedeeld tussen een performance kunstenaar en een schilder, een beeldhouwer en een conceptuele kunstenaar, om maar wat te noemen. Zonder dat iemand de behoefte voelde hier hekken tussen te plaatsen. Of eerder juist het platgooien van de hekken die er sinds de klassieke oudheid hebben gestaan. Cas kwam hierbij tot het inzicht dat taal en kunst niet eens zo verschillend van elkaar waren als dat hij altijd had aangenomen. Beide waren manieren van communicatie. Wat hij in zijn werk wilde doen was simpelweg een combinatie van beide maken waarbij de twee elkaar niet in de weg zitten maar elkaar bijstaan om een sterker, duidelijker geheel te vormen. Mogelijk was dit alles een tevergeefse poging daartoe maar Cas was ondanks alles vastbesloten zijn visie te verbeelden. Misschien niet in materie maar iets wat niet perse een fysieke vertegenwoordiging nodig heeft. Toch bleef het moeilijk voor hem zijn werk voor te stellen zonder dat er 'maken' aan te pas zou komen. Een geest zonder lichaam is theoretisch mogelijk maar hoogstwaarschijnlijk gedoemd te dwalen door het gebrek aan laten we zeggen, aarding. Hoe kon hij ooit een idee een idee laten zijn zonder zich bezig te houden met de vorm. Wilde hij dit overigens wel.

VI - Cas en een korte existentiële crisis

Dat alles vroeg Cas zich af terwijl hij plotseling weer even aanwezig was in de realiteit van Simeon. Alsof hij wakker werd uit de ene droom maar nog steeds vast zat in de alles overkoepelende droom. Hij keek om zich heen en observeerde zijn omgeving. Een stoffig Frans cafe, of was het een bistro. Witte tafel kleedjes bedekten de donker eiken

houten tafels en het alles was amper verlicht. Sommige mensen zaten te eten, anderen dronken enkel een kop koffie. Simeon wees Cas op een stel dat in stilte zat te dineren. De man had zijn geruite wollen jas nog aan terwijl de vrouw zich in een prachtige witte jurk had gekleed. De twee hielden oogcontact maar zeiden geen woord. Simeon was degene die de stilte doorbrak: "Jean-Paul Sartre en Simone de Beauvoir." Cas was bekend met Sartre zoals de meeste mensen bekend met hem waren, hij wist dat het een van de drijfveren achter het existentialisme was en dat hij ooit een nobel prijs had geweigerd. Veel verder kwam Cas niet, ooit was hij aan een van Sartres boeken begonnen, de muur, maar had deze al vrij snel aan de kant geschoven omdat hij het toentertijd te wazig vond. Dat was echter al lang geleden. Cas was benieuwd of hij tot nieuwe inzichten zou komen, zou hij opnieuw aan het oeuvre van Sartre begonnen zijn. Voor nu nam Simeon het voortouw en begon met een korte samenvatting van het existentialisme. "Zoals Sartre het zelf ooit verwoord heeft is de kern van het existentialisme dat 'existentie vooraf gaat aan essentie'. Met andere woorden, het bestaan is belangrijker dan de zin van het zijn. Wat wil zeggen dat een persoon zich defineert door middel van zijn daden. Niets is al bepaald door geschiedenis of de natuur. Iets dat tot dan toe niet direct werd erkend in andere filosofische concepten. Ook al waren de ideeën van Nietzsche en Kierkegaard van wezenlijk belang bij het vormen van Sartres eigen definitie. De nadruk die hij legde op vrijheid, subjectiviteit en verantwoordelijkheid was ongekend. Als filosoof werd hij dan ook niet door iedereen serieus genomen. Als schrijver zonder meer maar zijn filosofie had doorgaans veel en hoog geachte tegenstanders. Een verzet dat mogelijk bijdroeg aan het belang dat tijdens de studenten protesten van 1968 aan Sartre werd toegekend. Al was ook toen zijn filosofisch ontzag aan het afnemen, mede door de overschaduwning van het structuralisme van Levi-Strauss en post-structuralisten als Deleuze en Derrida. Toch kan het belang van Sartre voor de kunstwereld niet ontkent worden. De meest directe daarvan is wellicht die van de 1968 protesten die Sartre op gelijke hoogte plaatsten als de Situationist International van Guy Debord. Een 'kunst' stroming in de ruimste betekenis van het woord. Maar ook veel later werden teksten van Sartre door kunstenaars eigen gemaakt. Hanne Darboven bijvoorbeeld, analyseerde en vertaalde zijn werk met behulp van haar eigen ontwikkelde taal gebaseerd op cijfers en tijd. Daar zal ik je echter later nog over vertellen. Feit is dat veel van de taalkunst van vroeger en nu er mogelijk anders uit had gezien was het niet voor Sartre. Existentialisme accepteerde de openheid en vrijheid van het bestaan terwijl het men tegelijkertijd verzekerde van het feit dat ieder mens verantwoordelijk is voor zijn eigen daden. Dat het enige dat 'algemeen' is in deze wereld onze leegte is. En dat we in zullen moeten zien dat dat een bron van kracht is en geen zwakte. Elk mens een zee van mogelijkheden, hoe overweldigend een idee dat ook kan zijn."

Op dit moment kon Cas zich enorm vinden in deze gedachtengang. Het stelde hem gerust. Het gaf hem vertrouwen in zijn eigen kunnen en de hoop dat hij nog steeds iets kon produceren dat fantastisch en waarachtig kon zijn. En dat het dat mocht zijn omdat hij daar van overtuigd was. Meer reden was blijkbaar onnodig. Misschien begreep hij niet goed wat Simeon verteld had of misschien interpreteerde hij het met

opzet als iets anders, want het idee dat hij bij existentialisme had was er een niet van vrijheid maar beperking, niet van optimisme maar realisme. Op het moment kon hem dat echter een worst wezen. Simeon had hem geleerd dat individualiteit overschat wordt en Sartre dat dat niets uit maakte. Misschien kon hij hier alles toch iets mee. En misschien ook niet. Wat maakt het uit.

VII - Simeon en een verklaring van betekenis

1968 was niet enkel het jaar van de opstand in Frankrijk. Al zijn de gevolgen daarvoor door te voeren op onze huidige samenleving en alles daartussen. Nee, 1968 was ook het jaar waarin Lawrence Weiner een dikke middel vinger opstak naar het idee van kunst zoals het tot dan toe ervaren werd. Ook al kwam ook dit niet uit het niets maar was het een logische, zij het een ietwat kille, reactie op de verschuivende prioriteiten in de kunst.

Weiner, de zoon van de eigenaar van een snoep winkel (de droom van elk suiker verslaafd kind, zeker die van Cas) begon zijn kunst praktijk op een wezenlijk andere wijze dan wat het zou worden na verloop van tijd. Tegenwoordig word hij gezien als een van de lijdende figuren in het ontstaan van minimalistische conceptuele kunst. Samen met eerder besproken kunstenaars als Joseph Kosuth en Sol LeWitt. Zijn eerste werken waren echter van een veel destructievere aard. Bovendien ontbrak het volledig aan de bijna academische stijl waar hij later bekend om zou komen te staan. De eerste kennismaking van Cas met Weiner vond plaats tijdens die eerste werken.

Als Cas zijn hand uit die van Simeon worstelt, stelt de geur van bloeiend hoog gras hem direct op zijn gemak. Net als met het landhuis van Picasso en Braque is Cas beter in staat zich te concentreren wanneer hij enkel omgeven wordt door flora en fauna. Wellicht een van de redenen dat hij het lastig vond zich te verplaatsen in de Situationisten Internationaal, aangezien al hun 'werk' zich richtte op een stedelijk perspectief. Al was het misschien juist hen intentie natuur terug te brengen in een industriële situatie, Cas kon zich er met moeite voor interesseren. Ook al had hij geen idee wat Simeon en hij hier deden in dit natuurgebied dat waarschijnlijk ergens in Amerika was. Hij keek om zich heen maar zag niets anders dan een open vlakte met hoog gras en een bosrand. Er was geen ezel te bekennen zoals bij Picasso, noch een landhuis, noch om het even wie anders. Hij observeerde Simeon om te zien of deze misschien een fout had gemaakt, maar er was geen verwarring op zijn gelaat te herkennen. Toen Cas na nog vijf minuten stilte wilde vragen wat er aan de hand was, werd hij onderbroken. Een gigantische explosie nog geen 15 meter van hen vandaan ontnam cas van meerdere van zijn zintuigen. Een constante piep vulde zijn gehoor en een wit licht zijn zicht. De geur van buskruit en natte aarde was overweldigend. Terwijl zijn zicht langzaam terugkeerde zag hij een rook en stof wolk aan hem voorbij trekken. Plaggen gras lagen verspreid over de vlakte tot vlak voor zijn voeten. In de verte zag hij uit de bosrand een jonge man tevoorschijn komen met de baard van een oude zwerver. Ook kon hij enkele toeschouwers onderscheiden. Simeon liet hem weten dat Weiner

met dit soort werk zijn carrière was begonnen. Een soort anti-installaties in de heuvels van Californië. Iets waar Cas zich meer dan goed in kon vinden. Welke jongen hield niet van explosies, vuur en destructie.

"Ik laat je dit alleen zien zodat je ziet hoe het proces van een kunstenaar een wending kan nemen die niemand had kunnen anticiperen. De speelsheid en geestigheid in dit werk aanwezig, zullen in zijn latere werk ver te zoeken zijn. Of dat negatief of positief is moet je voor jezelf bepalen. Ik zie het als geen van beiden, maar een onvermijdbaar proces dat begon met de opkomst van conceptuele kunst. Ik zal je wat meer context geven zodat je voor jezelf kan uitmaken wat je hier van vind."

Even later heeft de open vlakte plaatsgemaakt voor een letterlijke 'white cube' waar in pontificale letters de tekst: "learn to read art" op de muur staat geschreven. "Het is ongetwijfeld wat anders dan wat we daarnet zagen. Maar dit is dezelfde kunstenaars?" vroeg Cas aan Simeon, lichtelijk verbaasd.

"Zijn transitie naar minimalistisch werk begon eveneens in 1968 met de uitgave van zijn 'Declaration of Intent'. Niet toevallig hetzelfde jaar waarin Sol LeWitt zijn 'Paragraphs on conceptual art' publiceerde. Het verschil was echter dat LeWitt zijn publicatie niet zag als kunst maar als commentaar op kunst en Weiners 'declaration of intent' wel degenlijk een wezenlijk onderdeel was van zijn overige werken. Simeon ging verder: "Zijn 'declaration of intent' ging als volgt:

"The artist may construct the piece.

The piece may be fabricated.

The piece need not be build.

Each being equal and consistent with the intent of the artist the decision as to condition rests with the receiver upon the occasion of receivership.'

Weiner was in staat de kern van de conceptuele beweging samen te vatten tot deze 3 regels en korte toelichting. Wel ging daarbij veel van de charme, en mogelijkheid tot uitvinding verloren en kwam daar een afstandelijke academische houding voor in de plaats. Los van hoe Weiner dit deed was het iets dat binnen het proces van klassieke kunst naar iets moderns nodig was. Wellicht omdat de kunstenaars die op dat moment midden in dat proces zaten niet over de vaardigheden beschikte op een objectieve manier naar hun stroming en de verandering die het teweegbracht konden kijken." Cas dacht hier even over na en kwam tot de conclusie dat hij het wat dit betreft met Simeon oneens was. "Bullshit!" Riep hij uit, luider dan hijzelf had verwacht. Simeon was niet verontwaardigd en probeerde dit verder te ontleden, "waarom vind je dat onzin?"

"Nou, het is een soortgelijk probleem dat ik met religie heb. Ik weiger te geloven dat men zonder de 10 geboden niet tot de conclusie was gekomen dat moorden, stelen en verkrachting niet oke zijn. Natuurlijk is de bijbel een verhaal geconstrueerd door mensen maar dat is niet hoe de meeste religieuzen hier naar kijken. Die zien het als het

woord van God, en dat de mens zonder Zijn aanwezigheid nooit tot deze 'regels' zou zijn gekomen. Dat gaat er bij mij niet in. Als er iets waar is van het existentialisme hoeven wij als homo-sapiens niets te bewijzen en zou deze openbaringen zich voordoen aan de mensen op wie het van toepassing is ongeacht religieuze arrogantie. Zo denk ik ook over deze 'samenvatting' van Weiner. Het komt op mij over als compleet onnodig. Het enige wat het doet is vroegtijdig een conclusie trekken die het hele proces een halt toeroept. Zonder dat deze kunstenaar de behoefte voelde een concept voor anderen te verkrachten, was de wetenschap van het feit bij iedereen bekend. Anderen beschikten echter over de intelligentie dat niemand baat heeft bij de uitspraak daarvan als een statement. Ik had graag gezien hoe de conceptuele kunst zich had ontwikkeld zonder de uitspraak van deze dooddoener."

Terwijl Simeon luisterde naar de overduidelijk geëngageerde redenering van Cas kreeg hij een glimlach op zijn gezicht. Dit was juist waarvoor hij in het leven was geroepen. Als hij bij hem een kritische kijk op kwesties kon oproepen was zijn missie op zijn minst deels geslaagd.

VIII - Cas, Simeon en Yoko Ono of een einde zonder eind

"We zijn nu bijna aan het einde van onze reis aangekomen." Verklaarde een zichtbaar welbehagen Simeon. "Er is nog een kunstenaar die ik je zou willen laten zien. Of kunstenaars moet ik zeggen, ook al zou ze daar waarschijnlijk zelf niet meer akkoord gaan. Ik hoop dat je in staat bent je vooroordelen op zij te zetten. Er is veel over deze vrouw gezegd en geschreven, en los van wat er van waar is of niet, mag haar impact op de kunst niet worden genegeerd. Zoals je weet was ze een lid van de fluxus beweging, maar waar dat uiteindelijk een apparaat werd om geld te verdienen (het verkopen van fluxus kits en andere commerciële producten) was Ono iemand die haar afdruk prominent op de conceptuele kunst beweging heeft gestempeld. Ik zal je laten zien hoe en waarmee. Kom!"

Voor zich ziet Cas niet iets wat er uit ziet als een boek maar dat wel zo is gepresenteerd. Bij nadere inspectie is het een verzameling index kaarten met daarop simpele instructies. De titel staat op de kaft geschreven, 'Grapefruit'. Cas leest een van de kaartjes: "Lighting piece: Light a match and watch untill it goes out." Hij bladert verder, sommige instructies zijn in het Japans maar de meesten in het Engels. Ook lijken ze te zijn onderverdeeld in verschillende categorieën: 'music', 'painting', 'event', 'poetry' en 'object'.

"Later heeft ze daar nog de categorieën: 'film' en 'dance' aan toegevoegd." Legde Simeon, Cas uit. "Ook moet je weten dat dit de gepubliceerde versie is, die uitkwam in 1964. Voor die tijd niet zo gek dat zo een werk ontstaat aangezien Kosuth en Weiner dan soortgelijk conceptueel werk maken. Ono's eerste 'event scores' zoals ze ze noemde, komen echter uit 1955, toen ze 22 jaar was. Een absurde prestatie voor een jonge vrouw die toen al inzag welke richting de kunst hoogstwaarschijnlijk in zou slaan

in de komende jaren. Uiteraard zou ze later omgeven zijn door overige grootheden van de kunst als, John Cage, Rauschenberg en Duchamp, maar die eerste stap zette ze zonder een zetje te hebben gekregen in de goeie richting."

"Wauw!" Zei Cas, anders dan dat wist hij niet hoe hij moest reageren. Hij kende Yoko Ono als de vrouw die tussen 'the beatles' kwam en die later wazige muziek maakte waar niemand op zat te wachten. Dit werk was van zo een hoog niveau dat het moeilijk voor te stellen is hoe zo een jong iemand hiermee aan kon komen. Dit was letterlijk een baksteen door de ruit van de gevestigde orde, iets dat Cas altijd aspireerde te zijn maar nooit had weten klaar te spelen. Grappig is dat het werk op hem over kwam als een eindpunt. De uitkomst van een lang en moeizaam proces. Terwijl in realiteit dit een begin was. Een begin met onvoorzienbare repercussies.

Simeon ging verder: "wat Ono hier heeft gedaan lijkt simpel in essentie, maar in werkelijkheid had ze met dit werk een aantal eeuwen oude tradities doorbroken. Iets dat tot dan toe veel kunstenaars hadden geprobeerd maar nog nooit op deze manier in geslaagd waren.

Als je met me mee gaat naar een ander werk van haar zal ik je vertellen welke regels dat waren."

Cas rijkt zijn hand uit naar Simeon maar dat lijkt niet nodig deze keer aangezien het volgende moment ze al voor het werk staan. Een gammel trap laddertje staat op een plateau. Erboven zweeft een 'paneel' van een systeem plafond. Daaraan bevestigd zit een touw met daar aan een vergrootglas. Simeon moedigt Cas aan de trap te beklimmen. Hij doet dit en vraagt zich kort af wat verder de bedoeling is, als hij op het stuk plafond iets geschreven ziet staan. Hij kijkt door de loep en ziet het woord: 'yes'. Volledig onverwacht en uitermate verwarrend is de golf van emotie die Cas over zich heen voelt spoelen. Gevoel komt aan in zo een hoeveelheid dat het moeilijk is de individuele ervaringen van elkaar te onderscheiden. Bovendien voelt hij niet langer de behoefte het werk te analyseren. Cas is er bang voor dat hij het wel eens kapot zou kunnen analyseren, en dat wilde hij niet. Nu eens niet. Zoals hij doorgaans altijd in staat was iets 'kapot te repareren' of 'stuk te denken' behoeft hij zich hiervoor in dit geval. De combinatie van de handelingen, de logica waarmee het zich aan hem voordeed en de simpliciteit van het woord 'yes' alles werkte op dit moment perfect. Niets zat elkaar in de weg terwijl het duidelijk één werk was.

Simeon verpeste het moment door uit te leggen welke regels Ono aan haar laars lapt. Ook al was het bruikbare informatie. Cas luisterde aandachtig. "Waar bijvoorbeeld Jasper Johns in zijn conceptuele werk er niet in slaagde zich te onttrekken van de schilderkunst, was dit voor Ono duidelijk geen probleem. Met haar 'event scores' maakte ze het gebruik van klassieke autonome kunst materialen overbodig. Terwijl de abstract expressionisten nog steeds diep geworteld zaten in hun monumentale, explosieve schilderwerken, kreeg Ono het voor elkaar met een enkel woord geschreven op een stukje plafond. En wist dat te presenteren als het uiteindelijke werk. Iets dat

eveneens recht tegenover de abstract expressionisten stond was de verwijdering van de noodzaak aan beeld. Daarmee technisch een hele geschiedenis negerend van portretten van koningen, boeren en religieuze taferelen. Hetzelfde geldt voor de schaal van het werk. De meeste kunst van toentertijd had immense proporties aangenomen. Ono wist dat terug te brengen tot het formaat van een ansichtkaart, zonder daarbij aan overtuigingskracht en zeggingskracht af te doen. Ook vereiste het werk deelname van het publiek. Iets wat ook de fluxus en SI bewegingen gingen incorporeren, maar wat tot dan toe nog niet op zo een manier was geprobeerd. Het vereiste een zekere vorm van intelligentie van het publiek zonder daar te veel de nadruk op te leggen. Door het werk te observeren was al vrij snel de bedoeling duidelijk en daarmee de betekenis. Wellicht was dit nog wel een van de meest radicale veranderingen die Ono teweegbracht aangezien het de hele dynamiek veranderde tussen kunstenaar en publiek. Iets dat de DADA beweging ook had geprobeerd maar hier nooit zo in waren geslaagd zoals Ono dat had.

Als laatste, en dit is wellicht het meest op jou van toepassing, gebruikte ze taal als een middel, of zelfs als medium. Het gebruik van taal was voorheen iets dat veel met vertrouwen te maken had. Vertrouw je als kunstenaar in de taal van kunst of in de taal die de kunst probeert te illustreren of in de beeldtaal. Dat alles was hier niet echt aan de orde. Het gebruik van taal in dit werk was simpeler dan dat. Het vroeg zich niets af over vertrouwen, taal was gewoonweg taal, zoals verf, verf is, steen, steen is en beweging, beweging is."

Cas was zichtbaar onder de indruk. Maar stil. Wat kon hij nog hier aan bijdragen. Hij wilde dat hij ooit dit idee had gehad. En dat hij in een tijd leefde waarin niemand dit had zien aankomen. Tegelijkertijd deed het hem twijfelen aan zijn capaciteiten. Wat een arrogantie te denken dat hij net zo goed als Yoko Ono in staat zou zijn een werk te maken met zo een impact. Misschien was het beter dat Cas nu leefde. In een tijd waarin de openbaring van Ono al had plaatsgevonden. Misschien was het tijd voor hem zijn wil tot grootsheid te laten varen. Het zou waarschijnlijk een stuk productiever zijn zich te focussen op zijn eigen proces, zonder daarbij te streven naar revolutie. wellicht voor het eerst in zijn leven was Cas tevreden met zijn eigen vooruitgang. Het mocht dan misschien geen baanbrekend werk zijn, het zou geen wereld vrede veroorzaken noch zou het het wereld voedsel probleem oplossen. Het ging niet over ethiek of individualiteit. Het zou waarschijnlijk niemand zijn leven veranderen of een terug gevonden liefde voor de kosmos opwakkeren. Maar misschien was het genoeg. Genoeg om zijn eigen motivatie tot ontdekken te handhaven. En genoeg om iets van tevredenheid te kunnen ervaren. Voor meer kon hij misschien wel vragen, maar aangezien hijzelf degene zou zijn die het beantwoorden moest, waarom zou hij. Als hij iets van deze hele zoi had geleerd was het wel dat ieder zijn eigen geschiedenis schrijft. En dat soms, zonder dat er iets uit voort komt, dingen gewoon eindigen.

En dat was oké.

Bronnen

Boeken

- Conceptuele kunst. door: Daniel Marzona
- Taal in kunst. door: Kamiel Verschuren
- Uit het niets kwam de mens. door: H. D. Gideonse
- Algemene kunstgeschiedenis. door: Hugh Honour & John Fleming
- Against interpretation and other essays. door: Susan Sontag
- Art and text. door: Black dog publishing

Sites/Wiki's

-Wikipedia over:
Plato, Ideeënleer, Joseph Kosuth, Marcel Duchamp, Art & Language, Laurence Weiner, DADA, Francis Picabia, Jean Paul Sartre, Yoko Ono, grapefruit, Sol LeWitt, Fluxus, SI, existentialisme, conceptuele kunst, Picasso, Braque, Warhol, Lichtenstein, Rauschenberg, Kurt Schwitters, Hanne Darboven, On Kawara, Malevich, Rodchenko, Jasper Johns.

- philosophyforums.com/threads/language-and-art-46303.html
- filosofie.nl (Plato)
- culturebase.net
- theartstory.org
- artnet.com
- http://www.philosophybasics.com/branch_existentialism.html
- <https://www.theguardian.com/books/2014/oct/22/jean-paul-sartre-refuses-nobel-prize-literature-50-years-books>
- <https://www.quora.com/Who-are-the-major-conceptual-artists-who-mainly-use-words-in-their-art>
- <http://artpin.com/articles/86>
- <http://www.anothermag.com/art-photography/3780/wordweek-anothers-top-10-word-artists>
- <https://www.artsy.net/artist/yoko-ono>
- <http://www.theartstory.org/artist-ono-yoko.htm>
- <http://www.theartstory.org/artist-duchamp-marcel.htm>
- <http://www.theartstory.org/movement-conceptual-art.htm>
- <http://www.theartstory.org/artist-lewitt-sol.htm>
- <http://www.theartstory.org/artist-rauschenberg-robert.htm>
- <http://www.theartstory.org/artist-malevich-kasimir.htm>
- <http://www.a-i-u.net/stampart.html>
- <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/filosofie/41437-filosofie-voor-beginners->

socrates-plato-aristoteles.html

-<http://www.visual-arts-cork.com/definitions/word-art.htm>

-<https://www.moma.org/collection/works/137438?locale=en>

-<http://www.marcel Duchamp.net/duchamp-artworks/>

-<http://www.walkerart.org/magazine/2014/martin-friedman-duchamp-minneapolis>

-http://www.interviewmagazine.com/art/artists-at-work-lawrence-weiner#_

-<https://www.dadart.com/dadaism/dada/020-history-dada-movement.html>

-http://www.artfactory.com/art_appreciation/art_movements/dadaism.htm

-<https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/nov/23/francis-picabia-moma-retrospective>

-<http://www.fluxus.org>

-<http://www.cddc.vt.edu/sionline/>

-<http://edition.cnn.com/2016/11/08/arts/andy-warhol-factory-stephen-shore/>

-<https://www.kimbellart.org/exhibition/picasso-and-braque-cubist-experiment-1910-1912>

-<http://de.phaidon.com/agenda/art/articles/2014/july/14/on-kawaras-date-paintings-explained/>

-<http://www.hanne-darboven.org>

Artikels/Essays

-Essays on Art and Language. door: Charles Harrison

(ISBN: 9780262582414)

-Paragraphs on conceptual art. door: Sol Lewitt

-Art & language: draft for an anti-textbook. door: Ian Burn, Mel Ramsden, Terry Smith

-Zinnelijke kunst - Letterlijke taal. door: Aebele Trijsburg

-The = in art =text=art. door: Karen Schiff

(<http://artequalstext.aboutdrawing.org/schiff-talk/>)

Tentoonstellingen

-Sans commune mesure. Drie-delige tentoonstelling (Frankrijk 2002-2003)

-De woorden en de beelden (Utrecht 1991)

-Die sprache der kunst (Wenen 1993)

-High and low (New York 1991)

Toelichting

Ik heb het gevoel dat ik de bronnen en het gebruik daarvan enigszins moet toelichten. Voor zover mogelijk heb ik mijn best gedaan alles historisch kloppend te maken. Zo heb ik nog tig meer sites bezocht dan hierboven vermeld voor kleine stukjes informatie

die ik nodig had een bepaalde situatie te schetsen. Het is en blijft echter een werk van fictie. Daarin heb ik uiteraard om wille van het verhaal enkele vrijheden genomen. Toch denk ik dat iets beide kan zijn. Historisch accuraat en goed lezende proza. Daar ben ik hiermee dan ook voor gegaan. En hoop dat dat gelukt is.